

Sygn. akt II CSK 212/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Helena Ciepła (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. N.

przeciwko Bankowi P.(...) Spółce Akcyjnej w W.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 października 2008 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 listopada 2007 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

M. N. wniósł pozew przeciwko Bankowi P.(...) Spółce Akcyjnej w W. o pozbawienie wykonalności bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego przez pozwaną dnia 18 września 2003 r.

W uzasadnieniu powództwa podnosił, że stwierdzony tytułem egzekucyjnym obowiązek nie istnieje albowiem zobowiązanie uległo przedawnieniu, zanim pozwana spółka podjęła kroki celem dochodzenia roszczenia na drodze sądowej.

Wyrokiem z dnia 23 lipca 2007 r. Sąd Rejonowy w S. oddalił w całości powództwo. Według ustaleń tego sądu strony, zawarły dnia 2 listopada 2000 r. umowę rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego „s.(...)”, na której podstawie powód był zobowiązany do systematycznych wpłat na rachunek 3 listopada 2000 r. pozwany bank udzielił powodowi kredytu odnawialnego na bieżące potrzeby w kwocie 60.000 złotych,

którego zabezpieczeniem miały być systematyczne wpłaty na rachunek „s.(...)” przekształcony później na rachunek „złote konto”. Wobec braku systematycznych wpłat na rachunek oraz z uwagi na przekroczenie limitu kredytu odnawialnego pozwany bank wypowiedział umowę kredytu odnawialnego i zobowiązał powoda do spłacenia w terminie 30 dni zadłużenia z tytułu tego kredytu w wysokości ponad 60.000 złotych. Roszczenie banku stało się wymagalne 19 września 2001 r. Pozwany wystawił dnia 18 września 2003 r. bankowy tytuł egzekucyjny i wystąpił do Sądu Rejonowego w Goleniowie o nadanie klauzuli wykonalności. Po uzyskaniu klauzuli wykonalności pozwany złożył w lutym 2007 r. wniosek do komornika o wszczęcie egzekucji.

Na podstawie tych ustaleń Sąd Rejonowy uznał, że strony łączyły dwie umowy: o prowadzenie rachunku bankowego uregulowana w art. 725 i nast. k.c. oraz umowa kredytowa. Art. 731 k.c. przewiduje dwuletni termin przedawnienia roszczeń wynikających z umowy rachunku bankowego. Bankowy tytuł egzekucyjny dotyczy jednak roszczeń wynikających z umowy kredytowej, które stosownie do zasad ogólnych przedawniają się w terminie trzech lat (art. 118 k.c.). Roszczenie banku z tego tytułu nie przedawniło się do chwili wystąpienia o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnego.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2007 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację wniesioną przez powoda od wyroku Sądu Rejonowego w S.

Sąd odwoławczy uznał za prawidłowe przyjęcie, że strony łączyły dwie umowy: umowa kredytu odnawialnego oraz umowa rachunku oszczędnościowo rozliczeniowego. Bez znaczenia w tym zakresie było powiązanie obu umów polegające na tym, że przedmiotowa umowa kredytu odnawialnego mogła być zawarta tylko z posiadaczem określonego rachunku a także to, że wypowiedzenie umowy kredytu odnawialnego było równoznaczne z wypowiedzeniem umowy rachunku oszczędnościowo rozliczeniowego.

Według umowy rachunku bankowego, uregulowanej w art. 725 k.c., pozwany bank zobowiązał się do otworzenia i prowadzenia dla powoda rachunku z oprocentowaniem 7,5% w stosunku rocznym oraz przyjmowania i realizowania jego dyspozycji a powód zobowiązał się do systematycznych wpłat na ten rachunek z tytułu wynagrodzenia za pracę. W treści tej umowy nie było mowy o kredycie bankowym. Umowę kredytu strony zawarły później 3 września 2001 r.

Przyczyny wypowiedzenia obu umów były różne. Odnośnie umowy rachunku bankowego był to brak wpłat na rachunek. Wypowiedzenie umowy kredytowej wiązało się z przekroczeniem limitu przyznanego kredytu.

Jak wskazał ponadto Sąd Okręgowy, art. 731 k.c. ma charakter wyjątku od reguł dotyczących przedawnienia zawartych w przepisach art. 118 i nast. k.c. i jako taki nie może być interpretowany rozszerzająco. Jeśli przepis ten nie ma zastosowania w sprawie, do przedawnienia roszczenia z kredytu odnawialnego ma zastosowanie ogólny przepis art. 118 k.c.

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego. Zarzucił w niej naruszenie prawa materialnego przez niezastosowanie art. 731 k.c. do roszczeń o zapłatę z tytułu kredytu odnawialnego, podczas gdy hipoteza tego przepisu dotyczy wszystkich stosunków związanych ze stosunkiem rachunku bankowego a nie tylko roszczeń z umowy rachunku bankowego. Na tej podstawie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 725 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 maja 2004 r. a zatem w czasie zawarcia ocenianych umów (art. 2 i 22 ustawy z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw Dz. U. Nr 4, poz. 870), istota umowy rachunku bankowego wyrażała się w obowiązku banku, ograniczonym lub nieograniczonym w czasie, do przechowywania środków pieniężnych posiadacza rachunku oraz przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych. W art. 726 k.c. zostało ponadto zastrzeżone prawo banku do rozporządzania środkami pieniężnymi, co według zgodnych poglądów doktryny i judykatury uzasadniało przyjęcie, że umowa rachunku bankowego została oparta na konstrukcji depozytu nieprawidłowego (art. 845 k.c.).

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 stycznia 2001 r. (II CKN 344/00, nie publ.), stylizacja art. 725 k.c. pozwalała wyodrębnić dwie różne ze swej istoty funkcje umowy rachunku bankowego. Pierwsza z nich polega na zobowiązaniu banku do przechowywania środków pieniężnych posiadacza rachunku. Druga zaś to zobowiązanie banku do przeprowadzania rozliczeń pieniężnych na zlecenie posiadacza rachunku. Wspomniana nowelizacja art. 725 k.c. usunęła występujące w literaturze wątpliwości, co do przeprowadzania rozliczeń pieniężnych, jako elementu przedmiotowo istotnego umowy rachunku bankowego. Według art. 725 k.c. w obecnym brzmieniu zobowiązanie banku do przeprowadzania rozliczeń pieniężnych stanowi element podmiotowo istotny umowy rachunku bankowego.

Do zawartej przez strony umowy kredytu bankowego mają zastosowanie art. 69 i nast. ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe (t.j. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej, jako Prawo bankowe por. też art. 21 i 22 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim Dz. U. Nr 100, poz. 1081 ze zm.). Istota tej umowy sprowadza się do zobowiązania banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z tych środków na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Porównanie umowy rachunku bankowego oraz umowy kredytu bankowego wskazuje zatem, że są to dwie, różniące się zasadniczo umowy zarówno, co do elementów przedmiotowo istotnych jak i co do celów i skutków ich zawarcia. Jak w umowie rachunku bankowego jego posiadacz oddaje bankowi do przechowywania własne środki pieniężne z prawem banku do obrotu wolnymi środkami i obowiązkiem zwrotu na każde żądanie posiadacza rachunku, tak odwrotnie, na podstawie umowy kredytowej, bank oddaje kredytobiorcy do wykorzystania własne środki pieniężne z obowiązkiem ich zwrotu w umówionym terminie.

W doktrynie przeważa stanowisko, że umowa rachunku bankowego nie przewiduje możliwości powstania na rzecz posiadacza rachunku salda ujemnego i zakłada jedynie saldo dodatnie lub zerowe. Wynika to z natury stosunku rachunku bankowego i nawiązania w art. 726 k.c. do konstrukcji depozytu nieprawidłowego (art. 845 k.c.). Posiadacz rachunku powierza bankowi swoje pieniądze a uzyskuje w zamian za to wierzytelność do banku o zwrot tej samej wartości, lecz tylko do wysokości zgromadzonych na rachunku środków, powiększonych ewentualnie o umowne odsetki. Przekroczenie stanu środków na rachunku bez zgody banku jako rezultat wadliwych dyspozycji posiadacza rachunku stanowić będzie naruszenie postanowień umowy. Może także polegać na uzgodnionym w drodze oddzielnej umowy kredytowej, wykorzystaniu środków pieniężnych przekraczających wysokość środków powierzonych bankowi przez posiadacza rachunku.

Występowanie przez pozwany bank jednocześnie, jako kredytodawca i strona umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nie uprawnia do przyjęcia, że udzielenie kredytu stanowiło jedynie dodatkowy element umowy rachunkowej, jako przywilej łączący się z jego prowadzeniem. Poza podnoszonymi już istotnymi różnicami pomiędzy wymienionymi umowami podkreślić należy, że prowadzenie rachunku

kredytobiorcy przez bank udzielający kredytu ułatwiało wykonanie zobowiązań z umowy kredytu bankowego zarówno kredytodawcy, co do oddania do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty środków pieniężnych, jak i kredytobiorcy, co do zwrotu kwoty kredytu wykorzystanego. Udzielenie kredytu odnawialnego w rachunku bankowym doprowadziło jedynie do funkcjonalnego powiązania dwóch odrębnych umów, obejmujących dwie różne czynności bankowe. Prawną podstawę udzielenia powodowi kredytu była odrębna, samodzielna umowa, zawarta obok umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego.

Nie ma uzasadnionych podstaw do przypisywania szczególnego znaczenia użytemu w art. 731 k.c. sformułowaniu, iż ulegające dwuletniemu przedawnieniu roszczenia wynikają ze stosunku rachunku bankowego nie zaś z umowy rachunku bankowego, jak w przypadku innych przepisów regulujących terminy przedawnienia z poszczególnych umów (np. art. 646 k.c.). Stosunek prawny rachunku bankowego powstaje na podstawie umowy rachunku bankowego i tylko naruszenie postanowień umowy, do której mają zastosowanie przepisy tytułu XX księgi trzeciej kodeksu cywilnego a także przepisy Rozdziału 3 Prawa bankowego, może stanowić podstawę dochodzenia roszczeń, o których mowa w art. 731 k.c., przez każdą ze stron tego stosunku prawnego.

Słuszne jest zatem stanowisko sądu drugiej, że strony łączyły dwie umowy, przy czym do umowy kredytu bankowego i przedawnienia wynikających z tej umowy roszczeń miał zastosowanie art. 118 k.c. nie zaś art. 731 k.c. właściwy do roszczeń wynikających ze stosunku rachunku bankowego. Oznacza to, że roszczenie pozwanego banku, jako związane z prowadzeniem działalności gospodarczej ulegało trzyletniemu przedawnieniu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2003 r., II CK 113/02, OSP 2004/11/141 oraz z dnia 30 stycznia 2007 r., IV CSK 356/06 nie publ.), a przerwało jego bieg złożenie przez pozwanego banku wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03, OSNC 2005/4/58 oraz w wyroku z dnia 5 listopada 2004 r., II CK 478/03, nie publ.).

Z tych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.